

BULETIN INFORMATIV

Cuprins

Referendumul constituțional:
Modificările constituționale propuse
și în ce condiții acesta este considerat
valabil?

Procuratura Anticorupție: Au existat
interese ascunse în concursul pentru
funcția de procuror general!

Comisia Pre-Vetting: Noi decizii și
audierea ultimului candidat din rândul
judecătorilor la funcția de membru al
CSM

Jumătate din judecătorii Curții de
Apel Chișinău au demisionat evitând
vettingul

Deciziile Comisiei Vetting: Recuzări,
(ne)promovări și noi audieri

Retrospectivă: Primul an de activitate
al noului CSM

Cadru legal privind funcționarea
Parlamentului trebuie îmbunătățit

PE SCURT

REFERENDUMUL CONSTITUȚIONAL:
MODIFICĂRILE CONSTITUȚIONALE PROPUSE
ȘI ÎN CE CONDIȚII ACESTA ESTE CONSIDERAT
VALABIL?

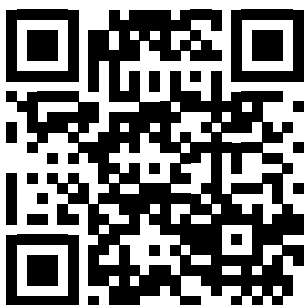
La 21 martie 2024, Parlamentul a adoptat [Declarația cu privire la integrarea europeană a Republicii Moldova](#), care stabilește că integrarea și aderarea europeană este proiect de prioritate națională al Republicii Moldova. La 8 aprilie 2024, Comisia juridică a Parlamentului a organizat consultări publice despre referendumul pentru revizuirea Constituției, iar la 9 aprilie 2024, 46 de deputați au depus la Curtea Constituțională (CC) [propunerea de inițiere](#) a referendumului de revizuire a Constituției.

La 16 aprilie 2024, CC a emis [avizul](#) privind proiectul de lege pentru modificarea Constituției. În avizul său, Curtea explică că dezideratul privind integrarea europeană poate fi introdus în Constituție prin referendum. Curtea a subliniat că poporul are prerogativa de a-și exercita direct voința cu privire la cele mai importante probleme ale societății și ale statului, iar hotărârile adoptate la referendumul constituțional au putere juridică supremă, fără a fi nevoie de o confirmare a Parlamentului. Curtea a mai menționat că inițiativa de revizuire nu afectează caracterul suveran, independent și unitar al Republicii Moldova. Prin urmare, pentru ca un asemenea referendum să fie valabil, se aplică cvorumul obișnuit – 1/3 din numărul alegătorilor, iar pentru ca chestiunea pusă la referendum să fie aprobată este necesar ca în favoare să voteze mai mult de jumătate din alegătorii care participă la referendum. Pentru un referendum care afectează caracterul suveran, independent și unitar al statului, condițiile de valabilitate sunt mult mai greu de îndeplinit. În favoarea lui trebuie să voteze mai mult de jumătate din alegătorii înscriși în listele electorale. Potrivit Comisiei Electorale Centrale, în aprilie 2024, în registrul alegătorilor erau 3.296.783 de alegători. În ultimii 20 de ani, cea mai mare prezență la vot a fost la alegerile prezidențiale din anul 2020, atunci când la alegeri au participat 1.654.150 de alegători, ceea ce reprezintă 50,17% din toți alegătorii care se regăsesc în registrul alegătorilor.

Proiectul de modificare a Constituției propune completarea preambulului Legii Supreme cu două alineate. Acestea reconfirmă identitatea europeană a poporului Republicii Moldova și declară

SUSȚINE CRJM

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01

+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Dacă la referendum vor participa mai mult de 1,1 milioane de alegători și mai mult de jumătate vor vota pentru, în Constituție va fi introdusă procedura de aderare a Moldovei la UE, iar legislația UE va obține prioritate față de legislația moldovenească.

integrarea în Uniunea Europeană (UE) drept obiectiv strategic național. Proiectul mai propune completarea Constituției cu Titlul V¹ „Integrarea în Uniunea Europeană”. Acesta prevede că aderarea însăși a Republicii Moldova la UE nu se va face printr-un alt referendum, ci prin vot exprimat în Parlament. După aderarea la UE, exprimarea acordului Republicii Moldova pentru modificarea actelor constitutive ale UE de asemenea se va face în Parlament. Proiectul mai prevede că normele juridice cu caracter obligatoriu ale UE au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne. Proiectul însă nu prevede clar dacă această prioritate se aplică și în raport cu Constituția.

Referendumul va avea loc odată cu alegerile prezidențiale, pe 20 octombrie 2024. În următoarea perioadă, Parlamentul trebuie să aprobe prin hotărâre de Parlament proiectul avizat de CC. Actele adoptate prin referendum dobândesc putere juridică după confirmarea rezultatelor referendumului de către CC.

PROCURATURA ANTICORUPȚIE: AU EXISTAT INTERESE ASCUNSE ÎN CONCURSUL PENTRU FUNCȚIA DE PROCUROR GENERAL!

La 28 februarie 2024, Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) a decis anularea concursului pentru funcția de procuror general pe motivul depistării unor discrepanțe nejustificate în punctajul acordat de către membra CSP, Olesia Vîrlan (detalii în [Buletinul Informativ nr. 66](#)).

Olesia Vîrlan i-a acordat candidatului Ion Munteanu punctajul mediu de 3,5, în timp ce media punctajelor acordate lui Ion Munteanu de către ceilalți membri CSP a fost de 8,75. Ea a acordat nota 1 pentru motivația de a accede în funcția de procuror general, nota 2 pentru capacitatea de analiză critică și comunicare publică și nota 1 pentru criteriul integritate și bună reputație. Vîrlan a explicat depunctarea prin „eroare de calcul”, menționând că, în lipsa acesteia, ar fi acordat 8,5 puncte. La 4 martie 2024, Olesia Vîrlan și-a depus demisia din funcția de membru al CSP și din funcția de procuror.

La 1 martie 2024, Veronica Dragalin, procurora-șefă a Procuraturii Anticorupție (PA) a început investigarea modului în care s-a desfășurat concursul. Explicația Olesiei Vîrlan adusă membrilor CSP a fost apreciată critic de către PA. Conform PA, dacă într-adevăr intenționa să acorde punctaj mai mare, Vîrlan ar fi putut corecta acest lucru când membrii CSP au constatat discrepanța. În condițiile în care media este calculată din șase note distincte, strecurarea unei astfel de erori era puțin posibilă.

În cadrul investigației PA, trei membri CSP au declarat că Olesia Vîrlan nu a semnalat inițial vreo greșeală de calcul sau neatenție atunci când a fost întrebată de ce a oferit un punctaj atât de mic. Pe lângă depunctarea unui candidat, Vîrlan a acordat un punctaj maxim candidatului Demciucin (media de 9,3 comparativ cu 8,06 – media acordată de ceilalți evaluatori). Ea a susținut și cererile de recuzare depuse de Igor Demciucin, pentru a exclude din concurs pe Dumitru Obadă și Aliona Nesterov, cereri care au fost calificate de membrii CSP ca lipsite de suport juridic și

Ex-membra CSP, Olesea Vîrlan, poate fi sancționată contravențional pentru abuz de putere. Ea ar fi acționat în scop de răzbunare în interesele fostului membru CSP, Andrei Roșca.

profesionalism. PA a stabilit că Olesea Vîrlan ar fi folosit situația de serviciu și l-ar fi depunctat pe Munteanu la solicitarea lui Andrei Roșca, ex-membru CSP. Ultimul ar fi dorit să se răzbune pe Munteanu pentru că nu i-a oferit funcția de adjunct al procurorului general la expirarea mandatului de membru al CSP la 1 februarie 2024. La 28 februarie 2024, Roșca a demisionat din funcția de procuror. Dacă demisionează din funcția de adjunct al procurorului general, Roșca ar fi încasat o indemnizație mult mai mare decât cea pe care trebuia să o încaseze în mod obișnuit. Deși acțiunile lui Vîrlan reprezentau un abuz, acestea nu puteau fi calificate drept infracțiuni, deoarece nu au cauzat un prejudiciu material. La 10 aprilie 2024, PA a inițiat un proces contravențional pentru abuz de putere pe numele Olesei Vîrlan.

PA a mai examinat ipoteza unei tentative de sabotare a concursului în interesele unui grup criminal organizat. PA examinează versiunea că Andrei Roșca s-ar fi întâlnit cu Ilan Șor în Emiratele Arabe Unite, în noiembrie 2023, pe când era membru al CSP, iar concursul era demarat. Roșca a declarat că a achitat singur pentru călătoria în Dubai, fiind invitat la ziua de naștere a unei persoane afiliate politic, care însă nu este din Partidul „Șor”. PA a mai stabilit că soția lui Roșca a lucrat în cadrul companiei „Avia Invest”, conectată la Ilan Șor, iar în anii 2017-2018 ea a direcționat 2% din venitul său către Fundația „Miron Șor”. Cu toate acestea, PA nu a acumulat suficiente probe pentru a stabili legătura directă între Roșca și Șor și dacă Vîrlan cunoștea despre aceste legături.

Fiind audiat, Andrei Roșca a recunoscut că are relații apropiate cu Olesea Vîrlan și că i-a fost șef timp de șase ani în cadrul Procuraturii Rezina. Fostul procuror general interimar, Dumitru Robu, a declarat că Roșca, în calitate de membru CSP, i-ar fi cerut direct să o numească pe Vîrlan în funcția de adjunct interimar în două procuraturii teritoriale. Robu a refuzat ambele solicitări. PA a mai constatat că Andrei Roșca a folosit ilegal poziția de membru CSP pentru a o promova pe Olesea Vîrlan în funcția de adjunct interimar al Procuraturii Ialoveni, în detrimentul lui Dumitru Barbaroș, care a fost propus de procurorul general pentru această funcție. CSP nu a motivat în vreun fel refuzul de a-l numi pe Barbaroș și numirea procurei Vîrlan. PA a concluzionat că, deși acțiunile lui Roșca reprezintă abuz de putere conform Codului contravențional, din cauza expirării termenului de prescripție de un an, sancțiunea contravențională nu poate fi aplicată.

PA a mai stabilit că Roșca s-a întâlnit cu Vîrlan cu câteva zile până la interviul candidaților pentru funcția de procuror general și la câteva zile după interviu. Roșca a declarat că ei nu au discutat despre concurs. Vîrlan a refuzat să răspundă la întrebările procurorilor anticorupție.

COMISIA PRE-VETTING: NOI DECIZII ȘI AUDIEREA ULTIMULUI CANDIDAT DIN RÂNDUL JUDECĂTORILOR LA FUNCȚIA DE MEMBRU AL CSM

În aprilie 2024, Comisia Pre-Vetting a finalizat evaluările a doi candidați pentru funcția de membru în Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) – judecătorii Vitalie Stratan și Mihail Bușuleac. Niciunul dintre acești candidați nu a promovat

În cadrul reaudierii, Alexei Paniș a criticat în mod repetat Comisia Pre-Vetting, în special secretariatul Comisiei, exprimând lipsa de încredere în acesta. El a pretins că a fost supus unui tratament discriminatoriu.

evaluarea. Conform unui comunicat de presă al Comisiei, judecătorul Vitalie Stratan nu a promovat evaluarea deoarece nu a respectat criteriile de integritate financiară și etică. Judecătorul Mihail Bușuleac urma să fie reaudit pe 30 aprilie 2024, dar s-a retras din concurs înainte de audiere.

Pe 17 aprilie 2024, Comisia Pre-Vetting **l-a audiat repetat** pe judecătorul Alexei Paniș, candidat la funcția de membru în CSM. Audierea a avut loc după ce Curtea Supremă de Justiție (CSJ) **a admis**, pe 1 august 2023, contestația candidatului și a dispus reevaluarea. În timpul audierii, Alexei Paniș a fost întrebat despre sursa mijloacelor unui împrumut de 300.000 MDL primit de la tatăl său și despre banii utilizați de pe cardul salarial al tatălui său atunci când acesta era subiectul a trei proceduri de verificare desfășurate de Autoritatea Națională de Integritate. Judecătorul Alexei Paniș a mai fost întrebat despre vânzarea unui automobil la prețul de 1.000 MDL, despre investițiile în numerar de 2,2 milioane MDL făcute pentru demolarea unei case vechi și construcția unei case noi în Chișinău, precum și despre declarația sa publică din 19 ianuarie 2022 legată de un dosar examinat de acesta, care este suspectată de către Comisie ca fiind „ne-etică”.

Pe de altă parte, la 25 aprilie 2024, CSJ **a respins** cererea de contestare depusă de avocatul și fostul judecător, Alexandru Rotari, candidat la funcția de membru în CSM. Cererea de contestare viza **decizia** Comisiei Pre-Vetting din februarie 2024, conform căreia acesta **nu a promovat** evaluarea reluată. Decizia CSJ este irevocabilă.

JUMĂTATE DIN JUDECĂTORII CURȚII DE APEL CHIȘINĂU AU DEMISIONAT EVITÂND VETTINGUL

La 11 aprilie 2024, Comisia de Vetting **a notificat** toți cei 40 de judecători de la Curtea de Apel (CA) Chișinău despre începerea procesului de vetting. În urma acestei notificări, doar 20 de judecători au completat și depus declarația de avere și chestionarul de etică la Comisia de Vetting. Ceilalți 20 au ales să **depună cereri de demisie** pentru a evita procesul de vetting, care implică pentru ei **riscuri considerabile**. Judecătorii care nu promovează evaluarea sunt demisi și nu pot ocupa funcția de judecător sau alte funcții de demnitate publică pentru o perioadă de la cinci la șapte ani. De asemenea, aceștia pierd dreptul la indemnizație unică de concediere (50% din ultimul salariu primit pentru fiecare an lucrat în calitate de judecător) și pensia specială de judecător.

Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a aprobat, la 7 mai 2024, cele 20 de cereri de demisie ale judecătorilor de la CA Chișinău. Acești judecători sunt: Nina Cernat, Nelea Budăi, Vitalie Cotorobai, Sergiu Daguța, Liubovi Brînza, Steliana Iorgov, Boris Talpă, Ion Țurcan, Stelian Teleucă, Ion Secrieru, Ecaterina Palanciuc, Anatol Pahopol, Veronica Negru, Igor Mînăscurtă, Viorica Mihaila, Ghenadie Lîsîi, Silvia Gîrbu, Ina Dutca, Eugeniu Clim și Sergiu Arnăut. La ședința CSM a venit doar judecătorul Arnăut și judecătoarea Cernat (membră a CSM). Ceilalți au solicitat examinarea cererii de demisie în lipsa acestora. Cererile de demisie își

Ca urmare a acestor demisii, la Curtea de Apel Chișinău rămân ocupate doar 20 din cele 57 de funcții de judecător. Demisiile au afectat și activitatea CSJ și CSM.

produc efectele începând cu 7 mai 2024. În același timp, CSM a aprobat cererea de demisie a judecătorului Ion Dănăilă de la CA Cahul. Acesta a depus cerere de demisie în contextul pensionării la 24 iunie 2024.

Demisiile a 20 de judecători de la CA Chișinău vor avea un impact semnificativ asupra funcționării instanței. După aceste demisii, doar 20 din cele 57 de funcții de judecător al CA Chișinău vor fi ocupate (17 funcții erau deja vacante până la cele 20 de demisii). Pentru a ocupa aceste vacanțe, CSM a anunțat la începutul anului 2024 un concurs, la care au aplicat 14 candidați. Deși termenul limită pentru concurs a expirat în luna martie, CSM încă nu a desfășurat concursul. Legislația permite CSM să transfere temporar judecători din cadrul instanțelor inferioare pentru a acoperi deficitul de personal la CA Chișinău. Transferul temporar se face la solicitarea judecătorului vizat. CSM a publicat recent un anunț pentru doritorii de a fi transferați temporar la CA Chișinău.

Trei din cei 20 de judecători care au demisionat activau temporar la Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Ca urmare a demisionării acestora, la CSJ vor rămâne să activeze doar opt judecători. Deși mai mult de 10 candidați au promovat vettingul, CSM încă nu a desfășurat concursul pentru ocuparea funcțiilor vacante la CSJ. Unul din cei 20 de judecători demisionari este membrul CSM, Nina Cernat. Ca urmare a demisiei ei, la CSM rămân să activeze cinci judecători și patru non-judecători.

DECIZIILE COMISIEI VETTING: RECUZĂRI, (NE)PROMOVĂRI ȘI NOI AUDIERI

În aprilie 2024, Comisia Vetting a publicat deciziile privind integritatea etică și financiară a mai multor candidați. Jurista [Tatiana Tabuncic](#), candidată pentru funcția de membră în Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), precum și jurista [Mihaela Pascal](#) și judecătorii [Dumitru Racoviță](#), [Petru Păun](#) și [Adrian Cerbu](#), candidați la funcția de membru în Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor, au promovat pre-vettingul.

Comisia de asemenea a finalizat și evaluarea avocatului Vladislav Gribincea, candidat pentru funcția de judecător la Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Comisia Vetting a constatat că [acesta îndeplinește](#) criteriile de integritate stabilite de lege și poate candida pentru CSJ. Comisia Vetting a constatat că alți doi candidați la CSJ, avocatele Irina Iacub și Svetlana Balmuș, nu întrunesc criteriile de integritate și a recomandat CSM nepromovarea evaluării. În cadrul [ședinței din 7 mai 2024](#), CSM a acceptat raportul Comisiei Vetting privind candidata Irina Iacub. În privința candidatei Svetlana Balmuș, CSM a amânat repetat luarea unei decizii.

În această lună, Comisia de vetting a judecătorilor a organizat mai multe audieri. [Vitalie Ciuchitu](#), care candidează la funcția de membru în CSM din rândul non-judecătorilor, a fost întrebat despre sursele economiilor acumulate în numerar înaintea perioadei de evaluare, despre averea inexplicabilă de peste un milion

Comisia Vetting a finalizat evaluarea mai multor candidați, doi dintre care nu au promovat evaluarea. Aceasta a respins câteva cereri de recuzare a membrilor acesteia formulate de un actual judecător al CSJ.

MDL pentru perioada 2008-2021, despre includerea unui preț fictiv în contractul de vânzare-cumpărare a unui automobil, precum și nerespectarea legislației cu privire la executarea unor lucrări de construcții. [Ghenadie Mîra](#), președintele interimar al Curții de Apel Chișinău și candidat la funcția de membru în Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor al CSM, a fost întrebat despre nemenționarea în chestionarul de etică a unei cauze penale din 2017, în care el a fost bănuit și ulterior scos de sub urmărire penală, și despre declararea subestimată a valorii apartamentului în care locuiește. Cu ușile închise a fost examinată și chestiunea privind presupusa neexecutare de către Mîra a unei hotărâri a Curții Constituționale. Președintele Curții de Apel Bălți, [Ion Talpa](#), candidat la funcția de membru în Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor al CSM, a fost și el audiat. Comisia nu a stabilit aspecte care ar fi ridicat întrebări privind integritatea acestuia. El doar a fost rugat să confirme corectitudinea și valabilitatea informațiilor prezentate în declarații.

În perioada lunii aprilie, Comisia Vetting a examinat câteva recuzări înaintate de judecătoarea CSJ, Mariana Ursachi (anterior Pitic). [Prima cerere de recuzare](#) l-a vizat pe vicepreședintele Comisiei Vetting, Andrei Bivol, și a fost depusă pe 14 aprilie 2024. [O altă cerere de recuzare](#) depusă în aceeași zi a vizat recuzarea concomitentă a patru membri ai Comisiei: Scott Bales, Lavly Perling, Maria Giuliana Civinini și Andrei Bivol. Recuzarea se bazează pe o declarație publicată de Comisie în ianuarie 2024 privind rolul și independența acesteia și un sondaj de opinie publicat în februarie 2024 de Magenta Consulting pentru Institutul pentru Politici și Reforme Europene (IPRE). Mariana Ursachi a mai susținut că membrii străini ai Comisiei, pentru că nu sunt cetățeni ai Republicii Moldova, își desfășoară activitatea încălcând legea și Constituția. În ceea ce privește recuzarea lui Andrei Bivol, argumentele s-au bazat pe declarația Comisiei din ianuarie 2024, sondajul de opinie publicat în februarie 2024 și faptul că Andrei Bivol ar fi încheiat patru contracte de reprezentare a Republicii Moldova, ceea ce pune în discuție independența sa. De asemenea, el ar fi avut o atitudine părtinitoare față de Ursachi. La 24 aprilie 2024, Mariana Ursachi a solicitat din nou recuzarea lui Andrei Bivol, informând că aceasta a depus și o plângere penală la Procuratura Anticorupție cu privire la contractele preluate de acesta, solicitând totodată amânarea audierii sale programate pentru 25 aprilie. Audierea a fost amânată.

La 26 aprilie 2024, Comisia Vetting a respins cererile de recuzare pe motiv că acestea nu au fost formulate în cel mai scurt timp posibil. Comisia a mai menționat că circumstanțele invocate de către judecătoarea CSJ nu demonstrează o prejudecată subiectivă din partea membrilor Comisiei, nici dubii legitime de imparțialitate. În ceea ce privește recuzarea lui Andrei Bivol, Comisia a mai menționat că contractele în cauză au fost acordate în bază de concurs până la desemnarea lui Bivol în calitate de membru al Comisiei. De asemenea, Andrei Bivol a explicat Comisiei că nu va mai participa la concursurile anunțate de stat și că s-a retras din biroul asociat de avocați care execută aceste contracte. Recuzarea fiecărui membru a fost examinată separat, de către ceilalți membri ai Comisiei. La 17 ianuarie 2024, Ursachi a mai depus o cerere de recuzare a lui Bivol, care de asemenea a fost respinsă de către Comisie la 9 aprilie 2024.

Noua componentă a CSM a avut un prim an plin de realizări, însă provocările majore încă persistă.

RETROSPECTIVĂ: PRIMUL AN DE ACTIVITATE AL NOULUI CSM

28 aprilie 2023 a marcat un moment crucial în sistemul judiciar din Moldova. **Adunarea Generală a Judecătorilor (AGJ)**, care a avut loc după o pauză de peste patru ani, a dat startul unui proces de reformă din interior. Deși inițial judecătorii s-au împotrivit alegerii noilor membri ([detalii în Buletinul Informativ CRJM nr. 55](#)), în final, peste 300 de judecători au ales patru judecători drept membri ai Consiliului Superior al Magistraturii (CSM): Vasile Șchiopu, Ioana Chironet, Sergiu Caraman și Maria Frunze. Toți aceștia sunt judecători din judecătorii. Ca urmare a acestei alegeri, CSM a devenit din nou funcțional, după ce timp de peste 12 luni vechea componentă a CSM nu a putut adopta hotărâri cu privire la numirea, promovarea și disciplina judecătorilor din cauza expirării mandatului. În martie 2024, judecătorii au ales-o pe Aliona Miron în CSM din partea Curții Supreme de Justiție. Încă o funcție de membru al CSM pentru judecătorii curților de apel este vacantă, deoarece niciun judecător din curțile de apel nu a promovat pre-vettingul.

A trecut circa un an de la „bătălia” pentru alegerea noilor membri în CSM. Pe parcursul unui an de activitate, noua componentă CSM a luat măsuri pentru a reforma sistemul judiciar, inclusiv prin susținerea judecătorilor și gestionarea situațiilor de criză. În principal, reușitele CSM care pot fi subliniate sunt următoarele: **CSM a fost vocal, reacționând public în apărarea judecătorilor și sistemului judecătoresc.** Pe parcursul unui singur an, plenul CSM a produs mai multe reacții publice decât întregul mandat al fostei componente. CSM a reacționat prompt la atacurile în adresa magistraților din partea politicienilor, dar și în fața problemelor de integritate semnalate în interiorul CSM. Mai mult, membrii CSM i-au solicitat [demisia lui Iulian Muntean](#), după ce în spațiul public a apărut informația că a fost învinuit anterior într-un dosar penal de corupție. Iulian Muntean a demisionat la scurt timp după solicitarea CSM.

La capitolul reușite merită menționată și inițierea unor serii de **transformări în arhitectura sistemului judiciar**. Pe parcursul unui an, CSM a aprobat transferul a 17 judecători ai judecătorilor din regiuni la Chișinău sau în apropierea Chișinăului; a redus posturile de personal la Curtea Supremă de Justiție (CSJ) cu 13 unități de judecător și 26 de unități de asistent judiciar, acest personal fiind distribuit între alte instanțe judecătorești; a reconfirmat cel puțin 10 judecători după primii cinci ani de activitate, dar și a refuzat reconfirmarea a cel puțin trei judecători invocând probleme de integritate. Noua componentă a CSM a mai **desfășurat cu succes primul concurs de numire a judecătorilor** după o pauză de aproape doi ani. Peste 80 de candidați înregistrați au concurat pentru 15 posturi vacante de judecător în diverse instanțe, inclusiv Judecătoria Chișinău. În final, 15 noi judecători au acces în sistem, inclusiv în sedii precum Taraclia și Ceadr-Lunga, considerate mai puțin atractive din cauza distanței mari față de Chișinău.

La începutul lui 2024, CSM a asigurat **modificarea și specializarea sediilor Judecătoriei Chișinău**. Astfel, CSM a aprobat componenta nominală a judecătorilor specializați în cea mai mare judecătorie din țară, iar începând cu februarie 2024, a

dispus specializarea judecătorilor din cadrul Judecătoria Chișinău pentru judecarea cauzelor de corupție. Deși nu-i poate fi atribuită exclusiv, CSM a contribuit, alături de alte instituții (Ministerul Justiției, Judecătoria Chișinău), la **creșterea salariilor în sectorul justiției**. Astfel, au fost majorate salariile personalului non-judiciar, dar și ale judecătorilor care au promovat vettingul. Ca urmare a majorării din octombrie 2023 și a celei prevăzute în Legea bugetului pentru anul 2024, salariul persoanelor care au promovat evaluarea externă a crescut cu cel puțin 50%. În cadrul primului an de mandat, CSM a mai reușit să numească **un nou judecător la Curtea Constituțională**, o funcție vacantă de peste doi ani.

Noua componentă a CSM a avut un prim an plin de provocări. Ele rămân semnificative: **Lipsa unor organe funcționale subordonate** (colegiile de selecție, carieră, disciplină și evaluare a performanțelor). Aceste organe sunt nefuncționale în principal din cauza prelungirii procesului de pre-vetting al candidaților în colegii.

Un număr mare de vacanțe la Curtea Supremă de Justiție: Deși au efectuat transferuri temporare, volumul de muncă al judecătorilor care activează la CSJ a crescut cu 60%, iar CSM nu a reușit să numească încă niciun judecător la CSJ. În timp ce există un număr suficient de candidați care au promovat vettingul și pot candida pentru noile funcții, desfășurarea unui nou concurs pentru funcția de judecător la CSJ trenează.

Alegerea unui nou președinte al CSM și resurse instituționale modeste: La un an de activitate a noii componente CSM, din motive greu de înțeles, aceasta încă nu și-a ales un președinte (la 4 iulie 2023, Sergiu Caraman a fost ales președinte interimar al CSM). Capacitatea instituțională a Consiliului rămâne modestă. În prezent, funcțiile vacante în CSM sunt de circa 30% din efectivul limită.

Curățarea sistemului și calibrarea volumului de muncă: În ciuda eforturilor, CSM a restabilit în funcție judecători acuzați anterior de implicare în scheme de corupție. În același timp, deși pe parcursul anului 2023 au fost eliberați din funcție peste 40 de judecători, CSM a numit și reconfirmat în funcție doar 26 de judecători.

CADRUL LEGAL PRIVIND FUNCȚIONAREA PARLAMENTULUI TREBUIE ÎMBUNĂTĂȚIT

La 12 aprilie 2024, CRJM a expediat Parlamentului **opinia juridică** referitoare la **proiectul Codului** cu privire la organizarea și funcționarea Parlamentului. Primele **consultări publice** pe marginea acestui proiect au avut loc la 26 septembrie 2023. Potrivit autorilor, Codul vine să reglementeze cele mai importante aspecte din activitatea legislativului, să îmbunătățească procedura adoptării proiectelor de legi, să stabilească reguli clare de conlucrare cu alte instituții și cu societatea civilă.

CRJM a propus instituirea obligației ca Parlamentul să supună dezbaterilor plenare, în termen de două luni, proiectele de legi susținute de cel puțin 5

Obligarea examinării proiectelor de legi susținute masiv de cetățeni, neadmiterea modificării conceptuale a proiectelor fără consultări publice, acceptarea amendamentelor doar cu acordul autorului, reguli clare pentru „Ziua opoziției” – sunt doar unele din recomandările CRJM.

mii de cetățeni. În acest sens, pe pagina web a Parlamentului trebuie să fie introdusă posibilitatea tehnică ca cetățenii să poată semna electronic pentru susținerea proiectelor de legi înregistrate. În acest mod deputații nu vor putea evita examinarea inițiativelor legislative susținute masiv de societate.

CRJM a mai propus revizuirea procedurii de examinare a amendamentelor la proiectele de legi de către comisiile parlamentare. În acest sens, am sugerat instituirea interdicției admiterii modificărilor care nu sunt acceptate de autorul proiectului. Astfel va fi asigurată coerența proiectului de lege și posibilitatea ca autorul să poată asigura că nu va fi denaturată ideea inițială a proiectului.

De asemenea, CRJM a recomandat interzicerea modificării conceptuale a proiectelor de legi fără organizarea consultărilor publice. Anterior, a existat o practică negativă în acest sens, despre care CRJM a scris în [documentul de politici publice](#) privind procesul decizional în cadrul Parlamentului. Am propus ca, în cazul în care în timpul dezbaterilor parlamentare se decide modificarea conceptuală a proiectului de lege, aceste modificări să fie obligatoriu consultate public.

O altă recomandare se referă la consolidarea „Zilei opoziției”. Am propus ca ședința plenară în această zi să fie prezidată de vice-președintele Parlamentului desemnat de opoziție, iar agenda să includă exclusiv proiectele de legi înregistrate de către opoziție. În cazul lipsei de cvorum de „Ziua opoziției”, toate subiectele urmează să fie transferate pentru ședința plenară următoare, diminuând astfel riscul neasigurării cvorumului de către majoritatea parlamentară.

Adițional, am recomandat ca votul pe marginea proiectelor de legi să fie exprimat electronic, iar votarea prin ridicarea mâinii să fie o excepție. De asemenea, am propus ca ședințele comisiilor permanente să fie înregistrate video, cu plasarea înregistrărilor pe internet, precum și introducerea unor reguli mai transparente privind examinarea recomandărilor societății civile.

I PE SCURT

La **5 aprilie 2024**, CRJM a expediat către Curtea Constituțională (CC) [amicus curiae](#) pe marginea [sesizării nr. 114a/2023](#). Sesizarea se referă la contestarea prevederilor legale privind convocarea Adunării Generale a Judecătorilor, prelungirea mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și modalitatea de selectare a celor șase membri non-judecători ai CSM. Potrivit sesizării, prevederile contestate sunt contrare articolelor 6, 7, 116 și 122 din Constituție. Amicus-ul CRJM are ca scop oferirea unui punct de vedere juridic imparțial, în baza standardelor regionale și a legislației comparate.

La **12 aprilie 2024**, au fost votate în prima lectură [modificările la Legea privind aplicarea măsurilor restrictive internaționale](#). Proiectul prevede includerea

Serviciului Fiscal de Stat (SFS) și Agenției Servicii Publice (ASP) în lista autorităților în adresa cărora Serviciul de Informații și Securitate (SIS) va remite ordinul despre aprobarea sau modificarea listei persoanelor asociate subiecților restricțiilor internaționale. Vor fi acordate competențele suplimentare pentru SIS, care, cu suportul informațional al Serviciului Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor, va elabora și aproba lista persoanelor juridice în privința cărora există informații documentate că acestea se află sub controlul unui subiect al restricțiilor sau au ca beneficiar efectiv un subiect al restricțiilor. La fel, proiectul prevede retragerea cetățeniei subiecților restricțiilor. SIS va analiza oportunitatea retragerii cetățeniei în conformitate cu art. 23 din Legea cetățeniei și, după caz, va sesiza ASP în vederea inițierii acestei proceduri.

La **12 aprilie 2024**, Parlamentul a votat în prima lectură [proiectul de lege](#) privind revizuirea hărții judiciare. Potrivit proiectului, numărul judecătoriilor va fi redus de la 15 la 14 prin fuzionarea judecătoriilor Anenii Noi și Căușeni. De asemenea, este modificată competența teritorială a judecătoriilor Bălți, Cimișlia, Edineț, Cahul, Comrat, Drochia, Hâncești și Căușeni. Modificările vizează și curțile de apel. Competența teritorială a Curții de Apel Bălți va fi extinsă, iar cea a Curții de Apel Chișinău – redusă. De asemenea, Curțile de Apel Cahul și Comrat vor fuziona din punct de vedere administrativ.

La **15 aprilie 2024**, Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) a anunțat despre [inițierea concursului public](#) pentru selectarea candidatului la funcția de procuror general, după anularea la 28 februarie a concursului precedent (detalii în [Buletinul Informativ CRJM nr. 66](#)). Termenul limită de depunere a dosarelor este 15 mai 2024. La fel, CSP a adoptat [un șir de modificări](#) la [Regulamentul](#) privind modul de organizare și desfășurare a concursului pentru selectarea candidatului la funcția de procuror general: a fost exclusă posibilitatea desfășurării concursului cu un singur candidat; CSP va confirma rezultatele concursului printr-o hotărâre motivată; CSP va publica punctajele oferite de fiecare membru CSP pentru fiecare candidat; prin votul majorității absolute a membrilor CSP, poate fi exclus punctajul membrului CSP care nu este motivat plauzibil.

La **26 aprilie 2024**, Comisia pentru evaluarea procurorilor a [publicat decizia](#) referitoare la Tatiana Rotaru, juristă și candidată pentru funcția de membră în Colegiul pentru selecția și evaluarea procurorilor din subordinea Consiliului Superior al Procurorilor (CSP). În timpul [audierii](#), aceasta a fost întrebată despre un singur aspect: faptul că nu a depus declarația de avere și interese personale pentru anul 2016 ca urmare a demisiei sale din organele procuraturii. După analiza mai multor factori relevanți, Comisia a stabilit că această încălcare nu poate fi considerată „gravă”. Prin urmare, Comisia a concluzionat că Tatiana Rotaru îndeplinește criteriile de integritate etică și financiară pentru a candida pentru CSP.

I ECHIPA CRJM

Ilie CHIRTOACĂ
Președinte

Valeria BUTORINA
Consilieră juridică junioară

Daniel GOINIC
Director de Program

Aurelia CELAC
Manager financiar și contabil

Vladislav GRIBINCEA
Director de Program

Olga CORTAC
Directoare a Serviciului Administrativ

Victoria MEREUȚĂ
Consilieră juridică

Alina FRIMU
Asistentă a Serviciului Administrativ

Andrei NASU
Consilier juridic

Dumitru JOMIR
Coordonator de Comunicare

Aurelia PALAMARCIUC
Consilieră juridică

Natalia ROTARU
Specialistă în Comunicare

Acest buletin informativ a fost elaborat cu sprijinul financiar oferit de Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii. Opiniile, constatările și concluziile formulate în document aparțin CRJM și nu reflectă în mod necesar poziția Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație necomercială care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova, cu accent pe justiție și drepturile omului. Suntem independenți și neafiliați politic. Puteți susține activitățile de cercetare și advocacy ale CRJM printr-o [donăție online](#)

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01

+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva